
Sziklába vájt történelem¹

(Tatai Gábornak)

2009 őszén – végre – elindulhatott a területileg illetékes körzeti földhivatalnál, a közbeszédben csak Sziklakórházként emlegetett intézmény ingatlan-nyilvántartási státuszának a rendezése.

Ehhez első lépésként a megbízott Diósi Mérnöki Iroda benyújtotta átvezetésre az előírások szerint elkészített változási vázrajzát, amely alapján megjelenhetett újra, már a jelenlegi tényleges helyszíni állapotnak megfelelően, a nyilvántartási térképen a Sziklakórház bejárata, valamint ezzel párhuzamosan elkészült a megfelelő alaprajz az egyéb önálló ingatlanként történő bejegyzéshez. A helyszín különlegessége ennek megfelelő mérési megoldásokat igényelt, ehhez néhány mondat erejéig olvassunk bele az Iroda műszaki leírásába:

„A megbízó rendelkezésünkre bocsátotta a korábbi üzemeltető által részére átadott részletes felmérés anyagát DWG formátumban, mely alapján ellenőrző méréseket végeztünk Leica Disto-val. A korábbi felmérés a belső tartalmak tekintetében megfelelő volt, mindössze néhány centiméteres eltéréseket tapasztaltunk a méréseink és a DWG-ből meghatározható, illetve a rajzokon megírt adatok között. A kórház kijáratainál GPS alappontokat határoztunk meg, melyekre támaszkodva a földfelszín feletti kijáratokat Leica TCR307/TCR 1102 mérőállomásokkal felmértük. A szűk lépcsőházban és pincében, lejárójában az alappontsűrítést központosan végeztük el, melyhez ún. mini prizmat alkalmaztunk, általában 40 cm jelmagassággal, hogy a vetítésből, libellák hibáiból ne történhessen hibahalmazódás. Az alappont-sűrítéssel párhuzamosan a szomszédos álláspontokról egy-két azonos részletpontot mindig bemértünk, a folyamatos ellenőrzés végett...”

Fentiekén túlmenően érdemes végignézni a nyilvántartásba vételi kérelemhez vezető utat is, amely – mondhatnánk – bizonyos fokig, ugyan-

olyan fordulatossá és hányattatottá vált, mint maga a kórház története.

A kórházat a budai várhegy barlang-, illetve pincerendszerének felhasználásával, annak kibővítésével alakították ki a II. Világháború küszöbén, dr. Szendy Károly² polgármestersége idején. Szendy 1934-től volt a dualista irányítású főváros választott polgármestere. Nagy tiszteletet vívott ki magának azzal, hogy következetesen törekedett a köztisztviselői kar pártsemlegességére és lehetőségeihez mérten próbálta enyhíteni a zsidótörvények végrehajtását. Az 1944 márciusi német megszállást követően elmozdították hivatalából.

A *Várbeli bombabiztos kórház* kialakítására, előzetesen a székesfőváros 1939-ben készült, 37.699/1939. sz. ötéves légoltalmi költségvetésében 360 000 pengőt különítettek el. Az állandóan változó megnevezésű „Sebészeti Szükségkórház” 1944. kora tavaszára készült el, melyről így tájékoztattott, számolt be a korabeli filmhíradó³:

„Elkészült a fővárosi sebészeti szükségkórház. Korszerű műtője és kórtermei 8-16 méternyire a föld alatt várják a légítámadások orvosi segítséget kereső sérültjeit. A mintaszerűen felszerelt kórházban a légiriadó alatt is nyugodt orvosi munka folyik. Nagy teljesítményű légszívó berendezése 7500 köbméter friss levegőt szivattyúz a kórház helyiségeibe. A városi hálózat megsérülése esetén áramszükségletét saját telep termeli. Az egyik barlangban elhelyezett tartályban nagymennyiségű vizet tárolnak.”

A kórházról igen sok legenda kering. Mostanra viszont ezek helyett egyre több igazságra, a valóságban megtörtént eseményre, emberi csodákra derül fény. 1945 után hosszú évtizedekig – részben stratégiai, de leginkább politikai okokból – próbálták agyon hallgatni a kórháznak a végnapokban betöltött, tragikusan hősiess szerepét. Így az sem meglepő, hogy a kórház ingatlan-nyilvántartási helyzetének kérdése is igazából csak a rendszerváltozás után, 1991-ben merült fel, megoldandó kérdésként.

Az 1944-es átadásakor, a háborús események között kisebb gondjuk is nagyobb volt ennél, majd 1945 után, az akkori új vezetésnek már nem volt

túl fontos a kórház létének legalizálása, egyáltalán a kórház megléte sem. Pedig a jogszabályi háttér, amely ezt lehetővé tette volna, már a XIX század vége óta adott volt, elsősorban a szőlővidékek borospincéinek nyilvántarthatósága miatt. Az 1889. évi XXXVIII. sz. törvény-cikk 3. §-a a következőket mondja:

„A közhasználatú utakra, vagy más közterületekre nyíló azon pincék, amelyek nem a pince tulajdonosának ingatlanai alatt vannak, ... a betétekben külön telekkönyvi jószágtestként veendő fel.”

Ehhez kapcsolódóan, a Fővárosi Közmunkák Tanácsa által 1940-ben, a Budapest Székesfőváros Területére kiadott Építésügyi Szabályzata 117–120. §-ai részletesen szabályozták, hogy milyen paraméterekkel alakíthatók át pincék tartós emberi tartózkodásra alkalmas helyiségekké. Ezen felül, a Magyar Királyi Pénzügyminiszter 38.500/1938. sz. rendelete alapján kiadott városmérési utasítás kirajzoló mellékletébe – a fentiekkel összhangban – felvették a pince térképi megjelenítését is:

pince

Csak közterület alatt kell bemérni.

1. ábra Részlet az 1938. évi városmérési utasításból

A közterület használatával kapcsolatban nézzük dr. Kampis György⁴ történeti levezetését. E szerint a közterületről nyíló „pince tulajdonosának nincs használati joga sem arra a területre, amelyről a bejárat nyílik, sem arra, amely alá nyúlik, de használati jogra nincs is szükség. Azt a területet ugyanis, amelyre a bejárat nyílik, mindenki használhatja, és a pincehasználatával nem jár együtt az, hogy ennek használatából másokat ki kellene zárni.” Ezekre tekintettel „önként kínálkozott, hogy az ilyen pince önálló ingatlanként legyen telekkönyvezhető.”

Budapest Székesfőváros Polgármestere a 193.994/1944.-X. sz.

¹ A Leica Geosystem Hungary Kft. által meghirdetett pályázatra készített dolgozat

² Révai Új Lexikona 17/35

³ Dr. Kampis György: Telekkönyvi Jog (1963)

⁴ Dr. Kampis György: Telekkönyvi Jog (1963)

1. §

~~A kórház rendeltetése, elnevezése és pecsétje.~~
 1.7 A székesfőváros a légítámadások ábrúttjainak és a légítámadások ideje alatt azonnali műtét beavatkozást igénylő életveszélyben forgó betegek ellátása céljából légóttalmi szükségkórházat tart fenn.

2. ábra A rendelet részlete

rendeletével jogilag is létre hozta a kórházat: 2. ábra (A kórház neve és pecsétje: „Budapest székesfőváros Lovas-úti légóttalmi szükségkórháza” körirattal, közepén a székesfőváros címerével.)

Vagyis a nyilvántartásba vételére a megfelelő szakmai és jogszabályi háttér adott volt már az elkészültekor, jogilag is létezett a kórház, de – mondhatnánk fanyarul, szó szerint – a történelem közbeszólt.

Az ingatlan-nyilvántartás egységbe szerkesztése az 1972. évi 31. sz. törvényerejű rendelet, valamint a végrehajtására kiadott 27/1972. (XII. 31.) MÉM rendelet (továbbiakban: Vhr.) alapján történt. A Vhr. 1.§. a következőket tartalmazta:

1. § (1) Önálló ingatlannak kell tekinteni:

e) a közterületről nyíló pincét (föld alatti raktárt, garázst stb.) függetlenül annak rendeltetésétől.

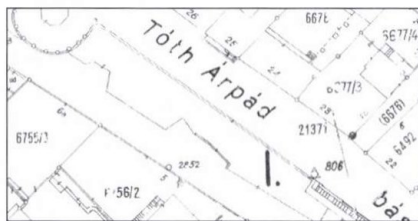
Majd a 82.§ (4) bekezdése egészen konkrétan megadta a bejegyzési feltételeket:

„Közterületről nyíló pincének önálló ingatlanként való bejegyzéséhez az építészeti hatóság által záradékolt alaprajz és annak igazolása szükséges, hogy a pince közterületről nyílik.”

A 141.§ (1) bekezdése, pedig a térképi megjelenítésre adott instrukciókat:

„Az ingatlan-nyilvántartási térképen át kell vezetni az eljárás során megállapított változásokat, és fel kell tüntetni az önálló pincék bejáratát.”

Ehhez kapcsolódóan, a földmérési előírásokkal összhangban az elkészült, felújított 245/1000. sz. nyilvántartási térkép egyértelműen tartalmazta a Lovas úton, a Sziklakórház közterületi, felszíni bejáratát.

3. ábra A Sziklakórház felszíni bejáratának térképi ábrázolása a forgalomból kivont térképen

Ugyanakkor – ez esetben – itt, ezzel meg is akadt a nyilvántartás egységbe szerkesztése. A rendelkezésre álló dokumentumokból sajnos az nem állapítható meg, hogy mindezek alapján miért nem kezdeményezték az illetékesek a kórház egyéb önálló ingatlanként történő ingatlan-nyilvántartási bejegyzését. Így viszont a tulajdoni lap

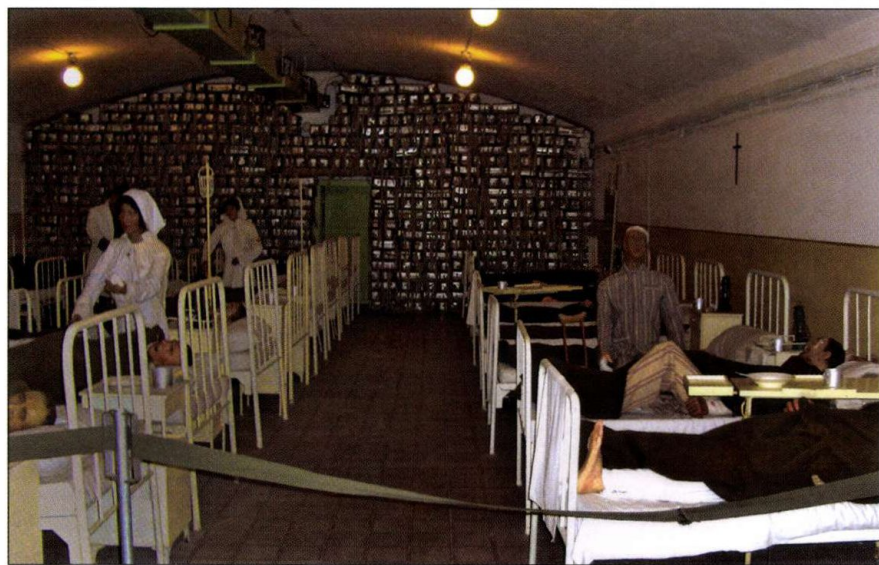
megszerkesztésének elmaradása következtében ellentmondás keletkezett az egységes nyilvántartás két fő tartópilére, a nyilvántartási térkép és a tulajdoni lap (illetve annak meg nem szerkesztettsége) között.

A földhivatalban fellelhető iratok szerint – mint már fentebb utaltam rá – 1991-ben éledt újjá a nyilvántartásba vételi szándék, s kezdődtek meg az egyeztető tárgyalások az érintettek között, a kórházra vonatkozóan. De ekkorra már a 28/1983. (XII. 30.) MÉM rendelet hatályon kívül helyezte a Vhr.-nek, épp' a közterületről nyíló pincékre vonatkozó 82. § (4) bekezdését. Ez pedig ismételtén szükségessé tette a Fővárosi Önkormányzat tulajdonjogának megfelelő okirattal való igazolását, ami elvben megoldható lett volna, hisz alapítási óta folyamatosan a Sziklakórház a főváros Szent János Kórházának szerves részeként működött.

A Sziklakórház nyilvántartásba vételének a problémájával 1995-ben kerültem kapcsolatba, amikor az akkori Népjóléti Minisztérium és a Földművelésügyi Minisztérium által szervezett, valamint más minisztériumok bevonásával létrehozott, tárcaközi munkacsoport megbeszélésére a területileg illetékes földhivatal személyemet delegálta. A helyszíni szemle alkalmával hihetetlenül felrázó-megrázó, magával ragadó érzés volt végigjárni az akkor már évtizedek óta magára hagyott, agyon hallgatott, elfeledésre ítélt, egykor emberi életek százait megmentő, föld alatti létesítményt.

A probléma megoldásával kapcsolatban ekkor, alternatívaként felmerült egy másik lehetőség is. A valamikori fedett mentő beálló és a hozzákapcsolódó, részben felszín alatti gondnoki lakás, mint felépítmény, a hozzátartozó földterülettel, műszakilag leválasztható lenne a közterületi földrésztől, s a jogszabályi háttérnek megfelelően az így kialakult önálló földrészeletről nyíló pince – a törvény erejénél fogva – ehhez a földrészlethez tartozna. De ehhez a megoldáshoz meg kellett volna szerezni az adott területi önkormányzatnak, mint a közterület tulajdonosának a hozzájárulását is.

Ezt segíthette volna az ekkor már hatályos, a helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 1994-es módosítása: 68/D. § „A fővárosban a

4. ábra A Sziklakórház-múzeum kórterme

helyi közutak és műtárgyaik, a terek, parkok tulajdonjogát a fővárosi és a kerületi önkormányzatok egymásra átruházzhatják.” Bár a jogszabályi lehetőség adott lett volna, valamint a hivatali iratokból egyértelműen megállapítható a bejegyzési, nyilvántartásba vételi szándék is, de az mégsem sikerült. Megint a szakma fölé lépett a politika, a különböző szintek, önkormányzatok eltérő pártállású vezetése közötti „csak azért sem – csak azért is” kötélhúzogatósa.

Aztán 2009 nyár végén érkezett el végre az a pillanat, amikor is az előírások szerint elkészített vázrajz alapján megjelenhetett újra, már a jelenlegi tényleges helyszíni állapotnak megfelelően, a nyilvántartási térképen a Sziklakórház bejárata. Majd 2010. február 17-én az Oktatási és Kulturális Minisztérium működési engedélyt adott ki a „SZIKLAKÓRHÁZ – Titkos Légókórház és Atombunker” elnevezésű muzeális intézmény számára, s ezzel egyidejűleg a Magyarországi

Muzeális Intézmények Anyakönyvében MGy/836/2010. számon nyilvántartásba vette. Országos rangját az is kihangsúlyozza, hogy gyűjtőterületeként Magyarország teljes területét jelölte meg.

Így jutottunk el a kórház, illetve most már a kórház-múzeum tulajdonjogának, valamint az ingatlan jogi státusza rendezésének a küszöbére.

Sándor József

kataszteri térképkészítési szakértő

Rendezvények, konferenciák

Az EuroGeographics brüsszeli közgyűlése

2010. október 10–13. között Brüsszelben, a nemzeti térképészeti, ingatlan-nyilvántartási és kataszteri ügynökségek európai szervezete, az EuroGeographics új székhelyén tartotta éves közgyűlését.

A rendezvényen többek között megvitatták, hogy milyen módon kapjon tartalmat az a célkitűzés, amely alapján az európai téradat-infrastruktúrák koordinált módon, egy ún. európai földrajzi hely-hálózat (European Location Framework) elemeiként valósuljanak meg. A tagországok

jóváhagyták, hogy a szervezet 2011-től nemzetközi non-profit társulásként működjön tovább.

A közgyűlést jelenlétével megtisztelte Herman Van Rompuy úr, az Európai Tanács elnöke is. A jubileumi tanácskozás megnyitóján méltatta az EuroGeographics és tagszervezetei rendkívüli elkötelezettségét abban, hogy a téradatok egyre könnyebben elérhetővé válnak az Európai Unióban. Egyebek mellett kiemelte: „Az eredményes politika a jó információtól függ, és egy ilyen, földrajzilag nagyon sokszínű unióban létkérdés, hogy ne csak azt értsük meg, mi történik, hanem azt is, hogy hol. Ezt az információt készen elérhetővé kell tenni a döntéshozók minden szintje számára, hogy az Európai Unió és tagországai a földrajzi információt állampolgáraik életkörülményeinek és környezetének jobbítására, gazdaságunk erejének fokozására használhassák fel.”

A 10. évfordulós rendezvényen 44 európai országból 130 küldött vett részt, köztük magyar részről a VM földügyi szakterületének képviselőiben Horváth Gábor István VM főosztályvezető, Toronyi Bence főigazgató és Harbula Éva osztályvezető (FÖMI), illetve az MH Geoinformációs Szolgálat küldöttként dr. Nagy Péter alezredes.

Pokoly Béla

Földmérő Nap Pécsen

A Magyar Földmérési, Térképészeti és Távérzékelési Társaság Baranya megyei területi csoportja, a Magyar Mérnöki Kamara Baranya megyei Geodéziai és Geoinformatika Szakcsoportja, valamint az MTA Pécsi Területi Bizottsága Térinformatikai és Földmérési Munkabizottsága közös rendezésében 2010. december 10-én tartották az immár 12. Földmérő napi, érdeklődéssel kísért konferenciát.

A Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Kar épületének előadójában, mintegy 90 fős hallgatóság előtt dr. Kukai Tibor, a Baranya megyei Mérnöki Kamara elnöke, a Műszaki Kar dékán helyettese üdvözölte a megjelenteket. Köszöntőjében kiemelte, hogy a Földmérő napi rendezvény jól illeszkedik a Pécs Európa Kulturális Fővárosa programokhoz és a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozathoz. Kitért arra is, hogy a Magyar Mérnöki Kamara elnökének, Barsiné Pataky Etelkának és az Európai Űr ügynökség igazgatójának tárgyalásai eredményeképpen a közelmúltban egy 3D-s filmet mutattak be Pécsen, amely a GOCE műhold pályára bocsátását, a műholdnak az Eötvös torziós inga elve alapján működő, a Föld gravitációs tér erő mérését végzi. A bemutatónak célja volt az is, hogy felhívják a figyelmet a tudásalapú társadalom fontosságára és a műszaki és természettudományos ismeretek évszázadokon átívelő egymásra épüléséből származó eredményeire.

Herman Van Rompuy, az Európai Tanács elnöke megnyitja a közgyűlést